

begonnen in den aanvang van 1931. Wijse-lijk oordeelde Z. H. Excellentie dat ook de be- kwaamste bouwmeester niet bij machte is over de honderden bijzonderheden te oor- deelen, die een seminarie onderscheiden van een andere kostschool, en dat het opmaken van het gedetailleerd bouwprogramma moest worden toevertrouwd aan menschen die, door jarenlange ondervinding er alles van hadden geleerd. Een studiec commissie werd dus benoemd, bestaande uit negen bevoegde geestelijken uit het aartsbisdom, die hun op- vattingen samenbrachten en de zaak op alle gebied onderzochten. Op voordracht van deze commissie werd dan kort daarop de heer J. M. VAN HARDEVELD van Am- sterdam als bouwmeester aangesteld, met opdracht het ontworpen programma uit te werken, onder het bestendig toezicht van drie leden der commissie, n.l. de Hoogerw. Heer KOOPMANS, president van het semi- narie, en Z. Z. Eerw. Heeren Pastoors W. VAN HOEVERDE en B. OVERMAAT.

In Augustus 1931 toog deze viermanschap aan den arbeid, en het mag gezegd worden dat de tijd niet werd verspild; want nauwe- lijks een jaar daarna, in October 1932, kon de reuzenbouw in aanbesteding worden ge- zet. En dat zulks niet werd gedaan voor- aleer de kleinste bijzonderheden waren inge- studeerd, treft aanstonds den iets of wat be- voegden bezoeker. Men ziet dat hier, in den loop der uitvoering zooveel als niets werd gewijzigd, en dat er menschen aan 't roer hebben gestaan die wisten wat ze wilden.

Zelfs rijst soms de indruk dat de bevoegd- heidsgrens tusschen architect en opdracht- gevers misschien niet altijd heel klaar werd afgebakend. Bij zekere details denkt men onwillekeurig: „Ware de architect hier heelemaal vrij geweest, zou hij 't wellicht zoo niet gedaan hebben.” Daarmee wil ik nu ook niet zeggen, dat het anders beter zou zijn geweest!

Ook door de aannemers, de heeren GEBRS. STRUYCKEN te Utrecht en Tilburg, werd flink werk geleverd. De uitvoering, voor zoo- veel een kort bezoek toelaat het vast te stel- len, is alleszins onberispelijk, en na twee en half jaar staat alles, tot in de kleinste bij- zonderheden, kant en klaar. Iemand die weet dat, wanneer een gebouw van dien aard onder dak ligt, het nog niet half voltrokken is, kan er uit afleiden aan hoe- veel arbeid en inspanning een resultaat als dit, beantwoordt.

ALGEMEENE SCHIKKING

Een seminarie is feitelijk een vrij ingewik- keld iets. Het is vooreerst een *onderwijs-*

gesticht zooals veel anderen, met klassen en studiezalen, met speel-, turn- en feestzalen, koeren en sportpleinen. Het is ook een *internaat*, dat inwoon, kost en verzorging biedt aan zijn studenten en dus van degelijke slaapzalen moet voorzien zijn en van al wat met inwoon in betrekking staat, zooals refter, keukens, voorraadkamers, huisvesting voor dienstpersoneel, moestuin en boerderij, spreekkamers en ontvangstlokalen, zieken- huis en geneesdienst. Anderzijds wonen ook al de *leerkrachten*, samen met het bestuur, binnenshuis. Logé's zijn er dikwijls, waar- onder op de eerste plaats Z. H. Exc. de Aartsbisschop.

Keukens en dortoors werden hier toever- trouwd aan de goede zorgen van de *Eerw. Zusters van het H. Woord*. Deze moeten, volgens hun heiligen regel, hun eigen kloos- ter bewonen, dat, alhoewel geheel op zich- zelf staande, toch in de onmiddellijke nabij- heid moet liggen van keuken, slaapzalen, refters en infirmerie.

Van hen afgescheiden, doch arbeidende onder hunne leiding, is zoowel vrouwelijk als mannelijk leekenpersoneel vereischt, het- welk voor allerhande werk niet gemist kan worden. Al dat volk moet zijn huisvesting hebben, niet verder van, maar ook niet kort- er bij mekaar dan het behoort.

Tenslotte mag niet worden over het hoofd gezien dat het hier geldt een gesticht met als hoofddoel het ontlouken van priester- roeping, waarin de *godsdienstige factor* een hoofdrol speelt, alsook dat de leeraars allen geestelijken zijn, die dagelijks de H. Mis lezen. De kerk, de Zusterskapel en de con- gregatiekapel moeten dus, in het complex, een eereplaats bekleeden.

Om dit alles in equatie te zetten kunnen ongetwijfeld theoretische principen een alge- meenen leidraad geven; maar toch stelt zich, in elk afzonderlijk geval, het problema op eigenaardige wijze en er is dus tenslotte één enkele schikking die, de facto, de beste is. Het is dan de taak van den principaal het ingewikkelde vraagstuk zoo klaar mogelijk te formuleeren en het is deze van den bouw- meester er de best mogelijke oplossing voor te vinden.

Laten we nu nagaan hoe, in onderhavig geval, probleem en oplossing werden aan- gevat.

Daar hier het beschikbare bouwterrein meer dan groot genoeg was, had men alle vrijheid van beweging, voor plaatsing en oriëntatie. Niet te kort bij den weg om ge- rucht en stof te vermijden en om het geheel voor het oog ineens bloot te leggen; ook niet te ver er van verwijderd om den indruk te